

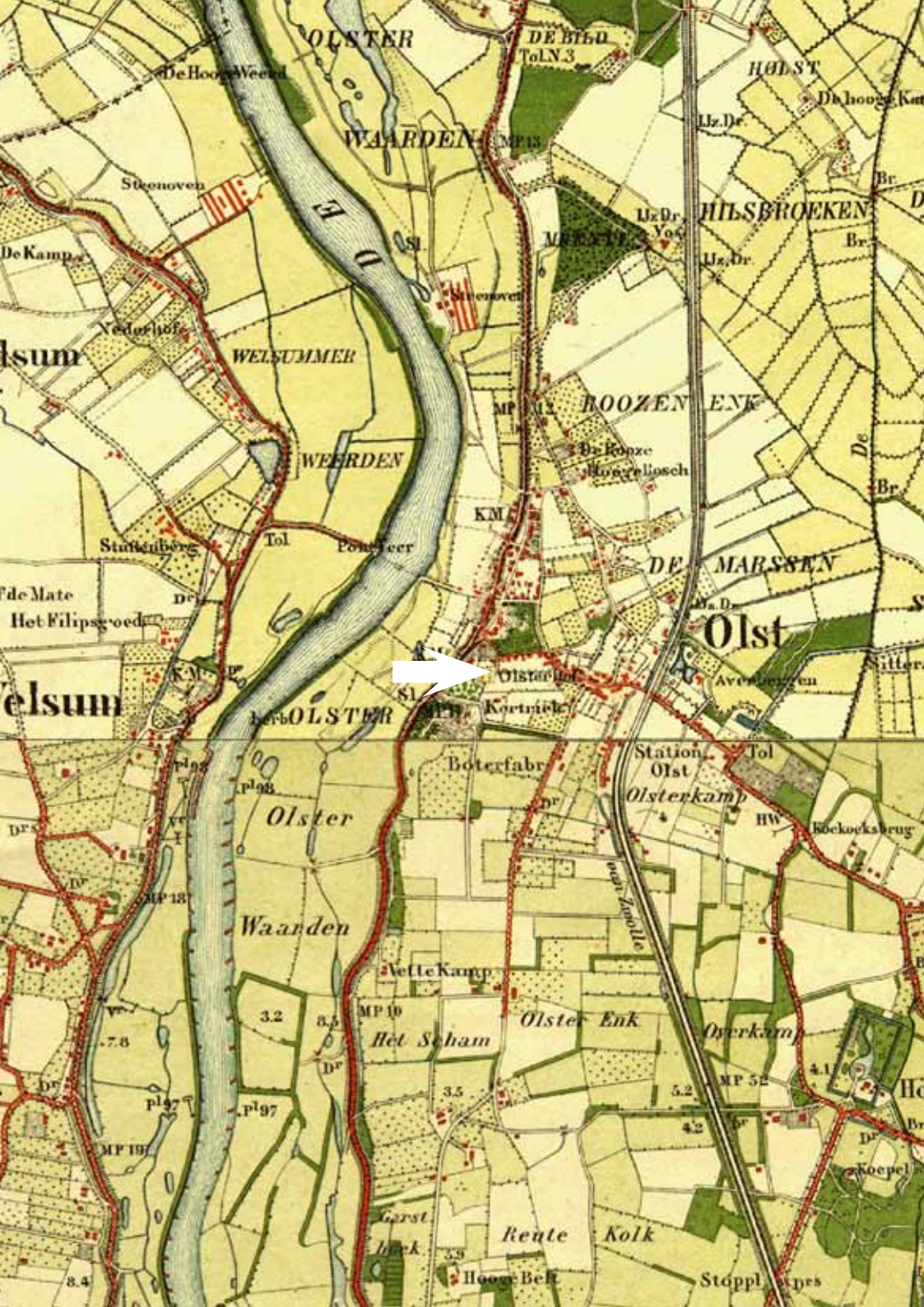
RUST
PLAATSEN
OVERIJSSSEL

**BOEKJE OVER:
OUDE OLSTER
BEGRAAFPLAATS**

www.rustplaatsen.nl

De Oude Olster begraafplaats op de kaart

De historie van Olst gaat waarschijnlijk terug tot de zevende eeuw toen in de buurt van het huidige Olst een legerplaats Agastaldaburg is aangelegd. De bouw van een kerk in de achtste eeuw en de ligging aan de IJssel waren de belangrijkste factoren voor de ontwikkelingen van Olst tot een kleine kern. Het vervoer in het gebied rond de IJssel speelde zich voornamelijk af op of langs de rivier. Een grote stimulans voor het wegvervoer langs Olst was de algehele bedijking van de IJssel sinds 1308. Het wegverkeer van Zwolle naar Deventer ging nu via de dijk en bleef zodoende beschermd tegen de hoge waterstanden van de IJssel. Tot 1850 groeide Olst nauwelijks. De enige bebouwing bestond uit een kleine concentratie van bebouwing rond de kerk en aan de dijk, twee korenmolens en een havazate iets ten oosten van de kerk. Omdat er sinds 1829 niet meer begraven mocht worden in de kerk, kwam tegenover de molen onder aan de dijk een begraafplaats: de huidige Oude Olster begraafplaats. Op de kadastrale minuutplan uit 1832 wordt deze duidelijk aangegeven en wel met het kadastrale nummer 9. Olst ging pas echt groeien na de aanleg in de jaren zestig van de negentiende eeuw van de spoorlijn van Deventer naar Zwolle. De belangrijkste niet-agrarische bedrijvigheid bestond uit een vijftal steenfabrieken en diverse spekrokerijen. Het zware werk in de steenbakkerijen was sterk seizoensgebonden. Om toch voldoende inkomsten te verwerven hielden veel arbeiders varkens en koeien. Uit de traditionele steenbakkerij ontwikkelde zich machinefabriek Aberson (1848) en uit de ambachtelijke slagerijen de vleeswarenindustrie. De eeuwenoude relatie tussen steenbakkerij en slachterij in Olst wordt het mooist geïllustreerd door de heer R. Bakhuis. Hij was zowel eigenaar van steenfabriek 't Haasje als van de bekende vleeswarenfabriek Olba. Vlak

voor de Tweede Wereldoorlog telde Olst maar liefst vijf vleeswarenfabrieken waarin zo'n 500 mensen werkten. De Olster fabrikantenfamilies hebben op de Oude Olster begraafplaats ieder hun eigen monumentale graven.

Een goed herstelde grafsteen met op de achtergrond de graven van enkele fabrikantenfamilies: Aberson en Bakhuis.

< Oude Olster begraafplaats op de kaart uit ca 1900

Van buiten naar binnen de bebouwde kom

Op de Oude Olster begraafplaats, in gebruik sinds 1832, liggen veel bijzondere graven met familiewapens. Een mooi voorbeeld daarvan is het van Italiaans marmer gemaakte graf van de familie Teding van Berkhout. Bovendien is er een groot algemeen gedeelte waar de 'armsten' hun laatste rustplaats kregen. Op hun graven kwamen geen grafstenen. Grafkelders zijn er ook. Bolvormige beuken vormen er samen een kruisvormige laan. Beroemde Olsternaren op de begraafplaats zijn de families Des Tombe, Abersson (machinefabrikant) en Bakhuis (vleeswarenfabrikant) en Jonkvrouwe Maria Sara van Suchtelen van de Haare. Zij was de hofdame van Prinses Frederik. De meisjesnaam van die prinses was Louise van Pruisen. Zoals gebruikelijk kreeg ze bij haar huwelijk de voornaam van haar man Prins Frederik der Nederlanden.

De Oude Olster begraafplaats ligt als een oase van rust verscholen tussen de huizen van een kleine woonbuurt vlakbij de IJsseldijk. Een prachtig gerestaureerd smeedijzeren hek is de enige toegang. Vanaf 1 februari 1832 vonden hier Olsternaren hun laatste rustplaats, de gewone man in het oudste zuidelijke deel en de meer welgestelden in het noordelijke deel. Het zuidelijke deel lijkt leeg, maar hier liggen nog wel mensen begraven. Alleen zijn hun weinig duurzame zerken inmiddels allang vergaan en verdwenen. Tot 1829 was het gebruikelijk de doden te begraven in de kerk, maar daarna mocht dat niet meer, onder meer uit oogpunt van de volksgezondheid. Voortaan mocht er alleen nog worden begraven buiten de bebouwde kom. Op de kadastrale minuutplan uit 1832 staat de

De Oude Olster begraafplaats op de kadastrale minuutplan van 1832.

begraafplaats ingetekend. Perceel 9 stond in de bijbehorende Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel te boek als kerkhof van de gemeente Olst. De gemeente Olst had de grond daarvoor gekocht van koopman Gerrit Jan Enck. Later werd ook het perceel met kadastraal nummer 7 aangekocht en ingericht als begraafplaats. In 1832 voldeed het kerkhof bij de dijk nog wel aan de eis die werd gesteld aan de ligging, namelijk buiten de bebouwde kom. Nu bijna twee eeuwen later is dat onmiskenbaar niet meer het geval. In 1924 werd op Den Nul een nieuwe algemene begraafplaats in gebruik genomen. Sindsdien wordt op de Oude Olster begraafplaats nog wel begraven. Dat gebeurt ook nu nog af en toe, maar alleen in grafruimten waarvoor de bijbehorende rechten al zijn betaald en nog bestaan.

Aanvankelijk deed een schuur van de Gerrit Jan Enck dienst als opslagplaats voor het materiaal dat op de begraafplaats gebruikt werd. Op 15 juli 1837 werd het besluit genomen de bouw van een officieel begrafenishuisje aan te besteden. Uit budgettaire overwegingen gebruikte men voor de bouw ervan sloopmateriaal van een oude school bij de kerk. Tot doodgraver werd Berend Derks benoemd. Samen met zijn administrateur H. te Wechel, onderwijzer en ontvanger van de kerk, regelde hij de begrafenissen en zorgde hij voor het onderhoud. In de loop van de tijd kreeg het huisje bij de ingang van de begraafplaats meerdere keren een andere functie. Zo werd in 1873 een deel van het huisje ingericht als zieken- en lijkenhuisje. Na de in gebruik name van de nieuwe begraafplaats op Den Nul heeft het huisje dienst gedaan als kantoor van de dienst gemeentewerken. Ook de dorpsveldwachter schijnt er jaren te hebben gewoond. Tegenwoordig is het een woning. Het huisje heeft opvallend veel weg van een kerkje. Dat is geen toeval, want het was vroeger nauw verbonden met de Nederlands Hervormde Kerk van Olst in de hoedanigheid van huisvesting van de diakonie.

Het begraafplaatshuisje bij de ingang van de begraafplaats.

Hoewel de Oude Olster begraafplaats vanaf 1924 in gebruik bleef, nam het aantal bijzettingen zeer sterk af en werd het beheer en onderhoud navenant minder. Eind twintigste eeuw was de begraafplaats grotendeels overwoekerd door allerlei soorten grassen, struiken en onkruid en waren veel grafmonumenten scheef gezakt, verzakt of gebroken. Een aantal Olstenaren trok zich het lot van de begraafplaats aan en richtte in 2000 een werkgroep op voor het behoud en herstel. De staat waarin de Oude Olster begraafplaats anno 2012 verkeerd is het resultaat van een grote opknappbeurt uitgevoerd in het kader van het project 'Historische begraafplaatsen in cultuurhistorisch perspectief'. Steen en ijzer op de begraafplaats zijn flink onderhanden genomen. Gebroken grafstenen zijn hersteld en smeedijzeren hekjes zijn waar nodig opgeknapt en voorzien van een nieuwe beschermende verflaag. Het aanwezige groen wordt al jaren met beleid gesnoeid en geknipt. Verschraling staat daarbij op de eerste plaats. Door maar twee keer per jaar op gezette tijden te maaien en het maaisel af te voeren neemt de soorten- en kleurenrijkdom enorm toe. Blikvangers van de Oude Olster begraafplaats zijn, naast de fraaie toegangspoort met lelietjes van dalen, de grote zuil op het familiegraf van Bakhuis, een prachtige stenen rustbank met standers in de vorm van leeuwen bij de plek van de adellijke graven en het mooi gerestaureerde graf met daarop de enige, ook gerestaureerde, graftrommel.

Links de grafsteen van het familiegraf van Bakhuis, midden het bankje met de leeuwen bij de begraafplaats van de adellijke families en rechts het graf met een graftrommel.

Op de volgende bladzijde staan 7 bijzondere plekken op de Oude Olster begraafplaats ingetekend. De kaart hiernaast laat zien waar deze liggen. Loop gerust van de ene naar de andere bijzonder plek, maar wel met respect voor de plek.

1. **Olster fabrikanten op A-lokatie** Dichtbij de ingang op een 'A-locatie' bevinden zich de grote familiegraven van de fabrikanten die Olst groot hebben gemaakt: Aberson en Bakhuis. De indrukwekkende zuil is die van de familie Bakhuis. Deze markeert een ruime grafkelder. Dat het hier om een grafkelder gaat, is te zien aan het kleine beluchtingspijpe.
2. **De adel bij elkaar** Rond Olst lag vroeger een groot aantal adellijke huizen. Veel van de bewoners ervan hadden hun sporen en geld verdiend in Nederlands Indië. Leden van de adellijke families uit Olst werden en worden nog steeds bijgezet in een speciaal gedeelte van de Oude Olster begraafplaats. Deze plek wordt aan drie kanten omsloten door een ijzeren hek met stenen steunen en afgesloten door een brede zandstenen bank met standers in de vorm van leeuwen.
3. **Enige zerk met opschrift in Duits** In het achterste deel van de begraafplaats bevindt zich een zeer opmerkelijk graf, namelijk dat van Christian Priegnitz. Hij was geboren in Schwerin, de op twee na grootste stad van de Duitse bondstaat Mecklenburg-Vorpommern. Hij was als jachtopziener in dienst van de familie Des Tombes van havazate Groot-Hoenlo. Elders op de begraafplaats. Elders op de begraafplaats bevinden zich de rustplaatsen van hen.
4. **Hofdame Prinses Frederik** De zerk bij de laatste bolbeuken bedekt het graf van Maria Sara van Suchtelen, die hofdame was van de vrouw van prins Frederik, de jongere broer van Koning Willem II. Zij was geboren in Groningen. Haar werkgeefster heette eigenlijk Louise van Pruisen, maar zoals gebruikelijk kreeg ze bij haar huwelijk de naam van haar echtgenoot Frederik.
5. **F.L. Boks Scholten** Op de stèle op het grote graf in de zuidoosthoek van de Oude Olster begraafplaats prijkt onder andere de naam F.L. Boks Scholten. Hij was lid van de KP in Olst en werkzaam in het verzet. In 1943 namen de Duitsers hem gevangen op verdenking van hulp aan de Engelandvaarders. Hij werd enige weken vastgehouden in het Huis van Bewaring aan de Weteringschans, het beruchte SD hoofdkwartier in Amsterdam. Na zijn vrijlating ging hij door met het onderdak verschaffen aan onderduikers, waaronder veel joden. Dat werd hem uiteindelijk toch noodlottig. Op 2 maart 1945 kwam hij door de kogel aan zijn einde.
6. **Afgeknotte boom** Een opvallend grafmonument midden op de begraafplaats heeft de vorm van een afgeknotte boom. Op veel begraafplaatsen staat wel een variant op deze symbolisering van de eindigheid van het leven. Hier prijkt hij op het graf van een van de bekendste Olster artsen Dr . A.L. de Griendt-Dreux.

7. **Graftrommel** Beschermd door een van de vele prachtige bolbeuken aan de noordelijke rand van de begraafplaats ligt het keurig gerestaureerde graf van Willemina Johanna Bos. Het grafmonument bestaat uit een ijzeren hek en een graftrommel. In deze trommel bevinden zich een grafschrift en een krans. Graftrommels komen op veel begraafplaatsen voor. Vroeger was het een ware 'sport' om de mooiste kunstwerken in de trommel vorm te geven.

Speurkaart Oude Olster begraafplaats

De inhoud van dit boekje is tot stand gekomen in samenwerking met Teun Oosterbroek. Hij is lid en coördinator van de werkgroep Oude Olster begraafplaats en van de historische vereniging 't Olster Erfgoed'. Bij het boekje hoort een educatieve speurtocht over de begraafplaats.

Staat u te popelen om zich op de een of andere wijze actief in te zetten voor het behoud en het beheer van één van de vele historische rustplaatsen? Neem dan contact op met bijvoorbeeld Vereniging De Terebinth. Zij zet zich in voor de funeraire cultuur in Nederland. Op de site www.ribo.nl kunt u ook terecht voor meer informatie.

www.rustplaatsen.nl

Deze uitgave maakt onderdeel uit van het project 'Historische begraafplaatsen in cultuurhistorisch perspectief'. Daarbij worden op historisch waardevolle begraafplaatsen in Overijssel herstelwerkzaamheden aan graven ed. uitgevoerd en worden de culturele en educatieve aspecten nader belicht. Het project is tot stand gekomen dankzij financiële bijdragen van de Provincie Overijssel en Leader, 'Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland'.